

**Załącznik do uchwały nr 1211/41/24
Zarządu Województwa Mazowieckiego
z dnia 18 listopada 2024 r.**

**Sprawozdanie z realizacji
Programu opieki nad zabytkami
w województwie mazowieckim
2022-2025
za lata 2022-2023**

Spis treści

Wstęp	3
Realizacja Programu	4
Obszar strategiczny A: Edukacja kształtująca świadomość i postawy	4
Przedsięwzięcie A.1.1. Mazowieckie Forum Dziedzictwa	4
Przedsięwzięcie A.1.3. Konkurs Renowacja Roku Zabytków Mazowsza	5
Przedsięwzięcie A.2.1. Odkrywamy nasze dziedzictwo – coroczny konkurs fotograficzny	6
Obszar strategiczny B. Optymalizacja systemu dostępu właścicieli zabytków do środków	8
Przedsięwzięcie B.1.1. Dotacje do prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach zabytkowych	8
Przedsięwzięcie B.2.1. Finansowanie prac przy obiektach zabytkowych, których właścicielem jest Samorząd Województwa Mazowieckiego	9
Obszar strategiczny C. Skuteczne narzędzia działania	13
Przedsięwzięcie C.1.1. Dokumentacja zabytków architektury XX wieku województwa mazowieckiego	13
Przedsięwzięcie C.1.2. Inwentaryzacja i wyodrębnienie typów zabudowy drewnianej województwa	14
Przedsięwzięcie C.1.3. Konkurs Dom w krajobrazie	14
Przedsięwzięcie C.1.4. Nasza żywa tradycja	15

Wstęp

Zgodnie z artykułem 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zarząd województwa sporządza na okres 4 lat wojewódzki program opieki nad zabytkami, który następnie przyjmuje sejmik województwa po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Wypełniając ten ustawowy obowiązek Sejmik Województwa Mazowieckiego 21 grudnia 2021 roku, przyjął „Program opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2022-2025” (dalej Program, Dokument). Pełny tekst Programu jest dostępny [tutaj](#).

Z realizacji Programu zarząd województwa sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się sejmikowi województwa, a następnie przekazuje Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Misją opieki nad zabytkami województwa, zawartą w Programie jest: „Podniesienie skuteczności opieki nad zabytkami i dziedzictwem niematerialnym w województwie mazowieckim”. W Dokumencie zdefiniowano kluczowe problemy związane z opieką nad zabytkami i wyznaczono obszary koncentracji działań, czyli obszary strategiczne Programu:

- edukacja kształtująca świadomość i postawy;
- optymalizacja systemu dostępu właścicieli zabytków do środków;
- wypracowanie skutecznych narzędzi działania.

W obszarach strategicznych zawarto cele strategiczne i przedsięwzięcia stanowiące konkretne propozycje rozwiązań zdiagnozowanych problemów. Zaproponowane w Programie przedsięwzięcia mają na celu eliminację negatywnych zjawisk oraz budowanie i promowanie pozytywnych działań służących zrównoważonej opiece nad dziedzictwem województwa. Ponadto w dokumencie opisano zarys problematyki dziedzictwa w województwie i stan opieki nad nim.

Program jest realizowany głównie przez Departament Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie.

Realizacja Programu

Obszar strategiczny A: Edukacja kształtująca świadomość i postawy

Przedsięwzięcie A.1.1.

Mazowieckie Forum Dziedzictwa

Mazowieckie Forum Dziedzictwa (dalej Forum) to cykliczne otwarte wydarzenie, podczas którego odbywają się m.in. prelekcje, szkolenia, dyskusje i warsztaty.

Podstawową ideą, która stała za stworzeniem Forum była próba merytorycznego i praktycznego wsparcia osób pracujących w administracji publicznej, instytucjach, organizacjach pozarządowych i wszystkich zainteresowanych i angażujących się w problematykę dziedzictwa.

Dlatego wydarzenie jest skierowane przede wszystkim do osób, które zajmują się dziedzictwem materialnym i niematerialnym, jak np. tworzeniem gminnych ewidencji zabytków i programów opieki nad zabytkami, planowaniem przestrzennym, rewitalizacją, finansowaniem zabytków, rozwojem strategicznym samorządów, partycypacją społeczną, edukacją, badaniem, popularyzacją itp. Główne cele Forum to:

- budowanie świadomości społecznej o wartościach lokalnego dziedzictwa;
- poszerzanie wiedzy z zakresu zrównoważonej ochrony i opieki nad materialnym i niematerialnym dziedzictwem;
- wymiana wiedzy między osobami zajmującymi się omawianą problematyką.

Realizacja w 2022 roku

29 i 30 listopada 2022 roku odbyła się I edycja forum w formie webinarium. Głównym tematem inauguracyjnej edycji było zagadnienie rewitalizacji w kontekście dziedzictwa. Dodatkowo program wydarzenia poruszył także kwestie współpracy organizacji pozarządowych z administracją w zakresie prowadzenia renowacji, a także możliwości rozwoju kulturowego i turystycznego gmin w oparciu o lokalne muzea i zabytki. Informacje i program I edycji Forum jest dostępny [tutaj](#).

Realizacja w 2023 roku

II edycja Forum odbyła się 21 czerwca 2023 roku na terenie Twierdzy Modlin w Nowym Dworze Mazowieckim. Tematem przewodnim wydarzenia było trudne dziedzictwo. W programie znalazły się wątki związane z budownictwem drewnianym, dziedzictwem architektury powojennej, zielenią w krajobrazie

kulturowym i architekturą poforteczną. Informacje i program II edycji forum jest dostępny [tutaj](#).

Przedsięwzięcie A.1.3.

Konkurs Renowacja Roku Zabytków Mazowsza

Celami konkursu są promocja opieki nad zabytkami, dobrych praktyk renowacyjnych i adaptacyjnych wśród osób posiadających zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków z województwa mazowieckiego, przy których przeprowadzono prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane zgodnie z prawem. Ponadto misją konkursu jest uhonorowanie osób i podmiotów świadomie oraz z szacunkiem poddających zabytki działaniom, które zachowują je następnym pokoleniom. Kryteria oceny, którymi m. in. kieruje się Jury przy wyborze najlepszych renowacji to:

- wysoki poziom i właściwy zakres badań konserwatorskich;
- jakość i forma programu prac konserwatorskich i wykonania;
- zachowanie integralności i utrwalenie autentyzmu substancji zabytkowej;
- jakość i trafność adaptacji do nowych potrzeb;
- uwzględnienie potrzeb społecznych;
- oddziaływanie konserwatorskie na życie miejscowej społeczności i krajobraz kulturowy;
- skala, waga i złożoność problemu konserwatorskiego jaki został rozwiązany.

Realizacja w 2022 roku

W 2022 roku odbyła się II edycja konkursu, w której Jury przyznało:

- I nagrodę: Miastu Żyrardów za remont i adaptację Kantoru w Żyrardowie;
- II nagrodę: Gminie Brwinów za remont i adaptację pałacu Wieruszów-Kowalskich w Brwinowie;
- III nagrodę: Gminie Raszyn za remont i adaptację austerii w Raszynie.

Ponadto jury wyróżniło:

- Parafię rzymskokatolicką pw. św. Rocha w Jazgarzewie za przeprowadzenie renowacji zespołu kościoła św. Rocha w Jazgarzewie;
- Rzymskokatolicką parafię katedralną pw. św. Zygmunta w Płocku za przeprowadzenie konserwacji kopuły katedry w Płocku;
- Gminę Borowie za przeprowadzenie renowacji murowanej dzwonnicy i kostnicy z I ćwierci XVIII wieku w Borowie.

Informacje o II edycji konkursu są dostępne [tutaj](#).

Realizacja w 2023 roku

W 2023 roku odbyła się III edycja konkursu. Jury konkursu zdecydowało o przyznaniu w kategorii rejestru zabytków:

- I nagrody Gminie Nadarzyn za przeprowadzenie prac konserwatorsko-renowacyjnych oficyny zachodniej w zespole pałacowo-parkowym w Młochowie;
- II nagrody Gminie Stary Lubotyń za przeprowadzenie renowacji drewnianej kaplicy cmentarnej z II ćwierci XIX wieku w Starym Lubotyniu;
- III nagrody Miastu Nowy Dwór Mazowiecki za przeprowadzenie renowacji klubu oficerskiego w Twierdzy Modlin.

Ponadto jury wyróżniło:

- Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu za prace renowacyjne zespołu budynków Muzeum Małego Miasta w Bieżuniu;
- Miastu Marki za przeprowadzenie renowacji kamienicy przy al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 82 w Markach;
- Firmie Carolina Car Company za dokonanie modernizacji Uzdrowiska Abrama Gurewicza.

Od 2023 roku po raz pierwszy została dodana kategoria dotycząca obiektów figurujących w gminnej ewidencji zabytków.

- I nagrodę otrzymało Miasto Żyrardów za przeprowadzenie remontu i renowacji kamienicy przy ul. Fryderyka Chopina 17 w Żyrardowie.

Informacje o III edycji konkursu są dostępne [tutaj](#).

Przedsięwzięcie A.2.1.

Odkrywamy nasze dziedzictwo – coroczny konkurs fotograficzny

Celami konkursu są: zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej, pobudzenie wśród osób zamieszkujących województwo mazowieckie zainteresowania zabytkami regionu, zwrócenie uwagi na różnorodność krajobrazu kulturowego regionu.

Realizacja w 2022 roku

W 2022 roku odbyła się III edycja konkursu, której tematem przewodnim były „Mozaiki, freski i sgraffita”. Do konkursu mogły zostać nadesłane fotografie przedstawiające dekoracje architektoniczne takie jak: mozaiki, freski, sgraffita, witraże, ozdobne posadzki, stiuki, polichromie, malarstwo ścienne, murale, okładziny ceramiczne, tynki ozdobne, płaskorzeźby. Jury konkursu dokonało

wyboru trzech pierwszych miejsc i pięciu wyróżnień. Informacje o wynikach konkursu są dostępne [tutaj](#).

Realizacja w 2023 roku

W 2023 roku odbyła się V edycja konkursu, której motto zostało zaczerpnięte z wiersza Juliana Tuwima: „O zieleni można nieskończenie”. Temat przewodni V edycji miał zachęcić osoby amatorsko zajmujące się fotografią do odkrycia przestrzeni ukształtowanej przez człowieka z uwzględnieniem szaty roślinnej, m.in.: parków, ogrodów, alei, skwerów, rynków, sadów, osiedli.

Celem było także uwrażliwienie odbiorców konkursu na wartości dziedzictwa zieleni, a także zwrócenie uwagi na potrzebę ochrony i opieki historycznych, jak i współczesnych układów urbanistycznych oraz ruralistycznych, w których zieleni odgrywa istotną rolę.

Jury konkursu dokonało wyboru trzech pierwszych miejsc i pięciu wyróżnień. Informacje o wynikach konkursu są dostępne [tutaj](#).

Obszar strategiczny B.

Optymalizacja systemu dostępu właścicieli zabytków do środków

Przedsięwzięcie B.1.1.

Dotacje do prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach zabytkowych

Celem zadania jest wspieranie właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych w finansowaniu prac przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków.

Przedsięwzięcie polega na organizowaniu corocznego naboru wniosków o udzielenie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach, zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Nabór wniosków o udzielenie dotacji w latach 2022 i 2023 na prace przy zabytkach przeprowadzono na podstawie uchwały nr 15/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z 22 lutego 2022 roku w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa mazowieckiego.

Realizacja w 2022 roku

W ramach zadania w 2022 roku rozliczono z beneficjentami 133 umów, na kwotę 10 487 998 złotych.

Dzięki ww. środkom Województwo Mazowieckie współfinansowało m.in.:

- rewaloryzację parkietów w Domu Polonii (dawnej Resursie Obywatelskiej) przy ul. Krakowskie Przedmieście 64 w Warszawie;
- prace konserwatorskie i restauratorskie przy ołtarzu głównym z XVII wieku w kościele w Płońsku;
- kompleksową konserwację zabytkowej stolarki otworowej w pałacu Zamoyskich w Warszawie – etap 1a, elewacja zachodnia I kondygnacja – kontynuacja prac;
- remont interwencyjno-zabezpieczający zabytkowego cmentarza z okresu I wojny światowej w Pęcicach;
- przeprowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkowej kapliczce usytuowanej w miejscowości Sterdyń;

- remont budynku głównego dworu w Rzurowie – renowacja elewacji wschodniej i północnej;
- prace konserwatorskie przy zabytkowym parowozie z tendrem z 1953 roku zlokalizowanym w Markach;
- prace konserwatorskie wapiennych rzeźb gigantów oraz piaskowcowego balkonu nad bramą do kamienicy – kamienica Antoniego Strzaleckiego „Pod Gigantami” w Warszawie (1904-1905).

Realizacja w 2023 roku

W ramach zadania w 2023 roku rozliczono z beneficjentami 136 umów na kwotę 12 681 885 złotych.

Dzięki ww. środkom Województwo Mazowieckie współfinansowało m.in.:

- konserwację i restaurację szczytu północnego kaplicy św. Anny w formie pseudokopuły z tamburem i latarnią – klasztor oo. Bernardynów w Radomiu;
- prace konserwatorskie i restauratorskie mauzoleum rodziny Braeunigów na cmentarzu Ewangelicko-Augsburskim św. Trójcy w Warszawie;
- prace konserwatorskie przy polichromowanych ścianach i suficie kościoła parafii Goźlin Sanktuarium Matki Boskiej Bolesnej w Mariańskim Porzeczcu – II etap;
- remont elewacji zachodniej budynku mieszkalnego wielorodzinnego w zespole dawnego Towarzystwa Kredytowego Miejskiego, projektu Bohdana Pniewskiego, przy ul. T. Boya-Żeleńskiego 4 w Warszawie – II etap;
- remont dachu w budynku mieszkalnym przy ul. Stanisława Sławińskiego 4 w Żyrardowie.

Pełne listy rozstrzygniętych naborów są dostępne [tutaj](#).

Przedsięwzięcie B.2.1.

Finansowanie prac przy obiektach zabytkowych, których właścicielem jest Samorząd Województwa Mazowieckiego

Przedsięwzięcie dotyczy finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach lub terenach zabytkowych, których właścicielem jest Samorząd Województwa Mazowieckiego lub jego jednostki organizacyjne. Raz w roku organizowany jest nabór wniosków o dotacje celowe na remonty i inwestycje przy zabytkach. Poniżej przedstawiono wszystkie prace z lat 2022-2023.

Przedsięwzięcie jest realizowane przez Departament Nadzoru Właścicielskiego i Inwestycji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie.

Tabela 1 Zestawienie prac przy zabytkach należących do Samorządu Województwa Mazowieckiego w realizowanych w latach 2022-2023

	Realizator	Nazwa zadania	Lata realizacji zadania
1.	Europejskie Centrum Artystyczne im. Fryderyka Chopina w Sannikach	Nowe formy uczestnictwa w kulturze – ekspozycja reliktyw XVIII-wiecznego dworu na terenie zespołu pałacowo-parkowego w Sannikach	2021-2024
2.	Mazowiecki Szpital Wojewódzki im. św. Jana Pawła II w Siedlcach Sp. z o.o.	Modernizacja budynku głównego szpitala w Rudce	2021-2023
3.	Mazowieckie Centrum Leczenia Chorób Płuc i Gruźlicy w Otwocku	Rewitalizacja zespołu bramnego (brama oraz budynki stróża i odźwiernego) w zespole szpitalnym przy ul. Reymonta 83/91 w Otwocku oraz zagospodarowanie terenu wokół budynków	2022
4.	Mazowieckie Centrum Leczenia Chorób Płuc i Gruźlicy w Otwocku	Rewitalizacja budynku "Bramy Zachodniej" szpitala przy ul. Reymonta w Otwocku	2023
5.	Mazowieckie Centrum Leczenia Chorób Płuc i Gruźlicy w Otwocku	Przebudowa i rozbudowa pawilonu C przy ul. Reymonta 83/91 w Otwocku	2021-2023
6.	Mazowieckie Centrum Rehabilitacji STOCER Sp. z o.o. w Konstancinie – Jeziornie	Modernizacja ciągów komunikacyjnych wraz z infrastrukturą techniczną na terenie szpitala im. M. Weissa w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Wierzejewskiego 12	2021-2022
7.	Mazowieckie Specjalistyczne Centrum Zdrowia im. prof. J. Mazurkiewicza w Pruszkowie	Przystosowanie budynku nr 41 dla potrzeb Oddziału Dziennego	2020-2022
8.	Mazowieckie Specjalistyczne Centrum Zdrowia im. prof. J. Mazurkiewicza w Pruszkowie	Poprawa efektywności energetycznej budynków Mazowieckiego Specjalistycznego Centrum Zdrowia im. prof. Jana Mazurkiewicza w Pruszkowie	2021-2024
9.	Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie	Konserwacja i adaptacja zabytkowej oficyny dworskiej, wchodzącej w skład zespołu dworsko-parkowego Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie	2022-2023
10.	Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie	Budowa dwóch budynków administracyjno-muzealnych na terenie parku w Muzeum Witolda Gombrowicza we Wsoli	2023-2025

	Realizator	Nazwa zadania	Lata realizacji zadania
11.	Muzeum Niepodległości w Warszawie/Gmina Radzymin	Przebudowa budynku dozorczy cmentarza (Dom Pielgrzyma) wraz ze zmianą sposobu użytkowania z budynku mieszkalnego na budynek muzeum oraz rozbudowa o pawilon wystawienniczy Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 r. w Radzyminie wraz z rozbiórką pozostałych budynków znajdujących się na działce przy al. Jana Pawła II nr 64 w Radzyminie	2022-2023
12.	Muzeum Regionalne w Siedlcach	Zagospodarowanie części parkowej przy stawie w Muzeum Ziemiaństwa w Dąbrowie oraz nasadzenia drzew przydrożnych w okolicy - roboty budowlane	2022
13.	Muzeum Regionalne w Siedlcach	Renowacja terenów zielonych wokół siedleckiego ratusza wraz z ich oświetleniem i automatycznym nawadnianiem	2023
14.	Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu	Rewitalizacja zespołu pałacowego i założenia obronnego w Bieżuniu	2020-2026
15.	Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu	Rozbudowa i przebudowa stodoły ze Zbójna	2021-2022
16.	Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu	Wzrost regionalnego potencjału turystycznego poprzez modernizację i adaptację na cele kulturalno- edukacyjne zabytkowego budynku ratusza w Sierpcu	2021-2022
17.	Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu	Wymiana pokrycia dachu ze strzechy na gont drewniany w stodole z Grójca	2022
18.	Muzeum Zbrojownia na Zamku w Liwie	Budowa budynku administracyjno-biurowego	2021-2022
19.	Muzeum Zbrojownia na Zamku w Liwie	Poszerzenie oferty turystycznej Muzeum Zbrojowni na Zamku w Liwie – budowa parkingu wraz z zagospodarowaniem terenu	2022-2023
20.	Państwowe Muzeum Archeologiczne	Modernizacja skrzydeł północnego i wschodniego Arsenatu Warszawskiego	2019-2024
21.	Samodzielny Wojewódzki Publiczny Zespół Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej im. dr. Barbary Borzym w Radomiu	Rewitalizacja ze zmianą sposobu użytkowania budynku zabytkowego "WILLA" na terenie SWPZZPOZ w Radomiu	2021-2023
22.	Samodzielny Wojewódzki Publiczny Zespół Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej im. dr. Barbary Borzym w Radomiu	Przyjazne ogrodzenie szpitala w Krychnowicach	2022

	Realizator	Nazwa zadania	Lata realizacji zadania
23.	Samodzielny Wojewódzki Publiczny Zespół Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej im. dr. Barbary Borzym w Radomiu	Przyjazne ogrodzenie szpitala w Krychnowicach – etap II	2023
24.	Samodzielny Wojewódzki Zespół Publicznych Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej w Warszawie	Termomodernizacja budynków Samodzielnego Wojewódzkiego Zespołu Publicznych Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej w Warszawie przy ul. Dolnej 42 i Nowowiejskiej 27	2021-2024
25.	Samodzielny Wojewódzki Zespół Publicznych Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej w Warszawie	Wykonanie Dróg Pożarowych na terenie Szpitala Nowowiejskiego przy ul. Nowowiejskiej 27 – II etap.	2022
26.	Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie	Rewitalizacja willei Gabriela Narutowicza przy ul. Parkowej 23 w Warszawie wraz z otoczeniem	2020-2025
27.	Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu	Wymiana pokrycia dachowego na zachodniej, północnej i wschodniej części dachu budynku Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu – roboty budowlane	2023
28.	Szpital Dziecięcy im. prof. dr. med. Jana Bogdanowicza Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej	Wymiana poszycia dachowego oraz częściowej konstrukcji dachowej w budynku H	2023
29.	Szpital Dziecięcy im. prof. dr. med. Jana Bogdanowicza Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej	Remont pokrycia dachu w budynku B1 Szpitala Dziecięcego im. prof. dr. med. Jana Bogdanowicza w Warszawie	2023

Obszar strategiczny C.

Skuteczne narzędzia działania

Przedsięwzięcie C.1.1.

Dokumentacja zabytków architektury XX wieku województwa mazowieckiego

W 2022 roku rozpoczęto prace nad opracowaniem dokumentu pt.: „Architektura województwa mazowieckiego z lat 1945-1989”, którego celem jest identyfikacja wartości dziedzictwa architektury powojennej, budowanie społecznej świadomości w tym zakresie, co w przyszłości może pomóc w jej ochronie i zrównoważonej opiece. W ramach zadania przeprowadzono postępowanie ofertowe, wyłaniając wykonawcę, z którym następnie Województwo podpisało umowę na:

- 1) kwerendę w bibliotekach, muzeach, instytutach naukowych, archiwach (również cyfrowych);
- 2) przegląd wydawnictw naukowych i popularnonaukowych;
- 3) przegląd źródeł rozproszonych (tematyczne profile mediów społecznościowych, strony internetowe);
- 4) badania terenowe wraz z dokumentacją fotograficzną;
- 5) opracowanie zestawienia ikonografii, źródeł i bibliografii;
- 6) konsultacje ze specjalistami;
- 7) opracowanie tekstów merytorycznych;
- 8) merytoryczne i graficzne opracowanie zebranych materiałów, zgodnie z zasadami dostępności cyfrowej.

Kolejno w latach 2022 i 2023 w ramach przedsięwzięcia powstały dwa opracowania:

- Cześć I – **Mazowsze północno-zachodnie** (dotycząca obszaru powiatów: gostynińskiego, plockiego, miasta Płocka, sierpeckiego, żuromińskiego, mławskiego, płońskiego, ciechanowskiego, pułtuskiego, sochaczewskiego, nowodworskiego, legionowskiego, warszawskiego zachodniego, żyrardowskiego, grodzkiego, pruszkowskiego);
- Cześć II – **Południowa część województwa mazowieckiego** (dotycząca obszaru powiatów: piaseczyńskiego, otwockiego, grójeckiego, garwolińskiego, białobrzeskiego, kozienickiego, przysuskiego, szydłowieckiego, radomskiego, miasta Radomia, zwoleńskiego, lipskiego).

Opracowania są dostępne [tutaj](#).

Przedsięwzięcie C.1.2.

Inwentaryzacja i wyodrębnienie typów zabudowy drewnianej województwa

Celem przedsięwzięcia była identyfikacja i popularyzacja istniejącego zasobu drewnianej architektury prowadząca do jej dalszej ochrony, opieki, a także budowania społecznej świadomości o jej wartościach. W ramach zadania w latach 2022 i 2023 kontynuowano prace rozpoczęte w 2019 roku, podpisując umowy z wykonawcą wyłonionym w postępowaniu ofertowym. Na umowy dotyczące przeprowadzenia **audytu tradycyjnego budownictwa drewnianego** składały się:

- 1) kwerenda w archiwach;
- 2) przegląd archiwów cyfrowych;
- 3) przegląd źródeł rozproszonych (tematyczne profile mediów społecznościowych, strony internetowe, wydawnictwa regionalne);
- 4) kwerenda w bibliotekach;
- 5) kwerenda w muzeach i skansenach;
- 6) przegląd gminnych ewidencji zabytków;
- 7) przegląd i analiza miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- 8) badania terenowe wraz z dokumentacją fotograficzną;
- 9) opracowanie zestawienia ikonografii, źródeł i bibliografii;
- 10) merytoryczne i graficzne opracowanie zebranych materiałów.

W ramach zadania w latach 2022 i 2023 powstały 4 opracowania dotyczące powiatów:

- sierpeckiego, żuromińskiego, mławskiego, ciechanowskiego;
- legionowskiego, wołomińskiego, mińskiego, otwockiego, garwolińskiego;
- miasta st. Warszawy;
- węgrowskiego, sokołowskiego, siedleckiego, miasta Siedlce, łosickiego.

Dokumentacja jest dostępna [tutaj](#).

Przedsięwzięcie C.1.3.

Konkurs Dom w krajobrazie

W 2021 roku Samorząd Województwa Mazowieckiego we współpracy z Oddziałem Warszawskim Stowarzyszenia Architektów Polskich zorganizował konkurs „Dom w krajobrazie – konkurs na projekt domu neutralnego klimatycznie, inspirowanego tradycyjną architekturą województwa mazowieckiego. Edycja I – Kurpie Białe i Zielone oraz obszar nadwiślański Mazowsza Zachodniego”. Ideą konkursu – realizowanego w ramach Programu było zwrócenie uwagi na historyczny

i etnograficzny krajobraz mazowieckich wsi i miasteczek oraz na postępującą utratę tradycyjnego charakteru ich zabudowy. Z drugiej strony intencją było odwołanie się do naturalnego krajobrazu i środowiska przyrodniczego, coraz bardziej zagrożonych w obliczu zmian klimatycznych.

I edycja konkursu, skierowana do architektów i architektek z całej Polski, zakończyła się wyborem przez sąd konkursowy 10 najlepszych projektów, które są prezentowane [tutaj](#).

W 2022 roku rozpoczęto prace we współpracy z Narodowym Instytutem Architektury i Urbanistyki nad wydawnictwem pt. „Dom w krajobrazie”. Publikacja ma prezentować zwycięskie koncepcje rozwiązań neutralnych klimatycznie domów dla regionu Kurpie Białe i Zielone oraz obszaru nadwiślańskiego Mazowsza Zachodniego. Katalog ten będzie skierowany do specjalistów, samorządowców i do przyszłych inwestorów w celu zakupienia od autorów prac pełnej dokumentacji projektowej pozwalającej na realizację inwestycji. W roku 2023 prace nad katalogiem były kontynuowane. Planowana data wydania katalogu to koniec 2024 roku.

Przedsięwzięcie C.1.4.

Nasza żywa tradycja

Głównym celem zadania jest ochrona i upowszechnianie dziedzictwa niematerialnego oraz rozbudowa portalu Mazowiecki Szlak Tradycji, będącego bazą zasobów tego dziedzictwa. Jest on próbą opisania kultury tradycyjnej na zróżnicowanym historycznie i etnograficznie obszarze województwa mazowieckiego. Informacje usystematyzowane zostały w ścieżki tematyczne, którymi można przemierzać świat tradycyjnej muzyki, kulinariów, rzemiosł, architektury. Strona jest dostępna [tutaj](#).

Ponadto w ramach przedsięwzięcia jest realizowany szereg działań mających zwiększać skuteczność opieki nad dziedzictwem niematerialnym województwa.

Realizacja w 2022 roku

W 2022 roku zrealizowano usługi związane z utrzymaniem strony internetowej www.mazowieckiszlaktradycji.pl oraz przedsięwzięcia dotyczące zachowania i promowania elementów kultury tradycyjnej, były to m.in:

- realizacja wydarzenia „Festiwal Tradycji Urzecza”;
- opracowanie materiałów tekstowych i fotograficznych na temat ubiorów tradycyjnych z województwa mazowieckiego wraz z przygotowaniem albumu w wersji do druku;

- realizacja filmu muzyczno-dokumentalnego z udziałem Kapeli ze Wsi Warszawa i regionalnych muzyków, w reżyserii Grzegorza Szczepaniaka;
- wykonanie eksperckich badań i opracowanie materiałów dotyczących tradycji muzycznych województwa mazowieckiego;
- opracowanie materiałów na temat elementów niematerialnego dziedzictwa (rękodzieło, kulinaria, zwyczaje i obrzędy, wydarzenia) na stronę internetową Mazowiecki Szlak Tradycji.

Łącznie wydatki wyniosły 301 620 złotych.

Realizacja w 2023 roku

W 2023 roku zrealizowano działania i usługi związane z utrzymaniem strony internetowej www.mazowieckiszlaktradycji.pl oraz przedsięwzięcia dotyczące zachowania i promowania elementów kultury tradycyjnej, były to m.in:

- opracowanie i przeprowadzenie cyklu autorskich warsztatów bursztyniarskich oraz pikniku rodzinnego w Muzeum Kurpiowskim w Wachu;
- organizacja wydarzenia pn. Tabor Sannicki w Grzybowie;
- opracowanie graficzne, skład, przygotowanie do druku oraz druk i dostawa 200 egzemplarzy publikacji pt. „Wycinanki kurpiowskie z kolekcji Karola Tchoraka”;
- realizacja dwóch edukacyjnych filmów dokumentalnych o regionalnych twórcach: Władystawie Murzynie i Stanisławie Kądzieli, w reżyserii Grzegorza Szczepaniaka;
- realizacja widowiska pn. Kapela ze Wsi Warszawa i Mistrzowie Tradycji;
- wykonanie eksperckich badań i opracowanie materiałów dotyczących tradycji muzycznych województwa mazowieckiego;
- opracowanie materiałów na temat elementów niematerialnego dziedzictwa (rękodzieło, kulinaria, zwyczaje i obrzędy) na stronę internetową Mazowiecki Szlak Tradycji.

Łącznie wydatki wyniosły 328 884 złotych.

Sprawozdanie opracowała

Dominika Piluk – główna specjalistka

Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Departament Kultury, Promocji i Turystyki

Wydział ds. Tworzenia Przestrzeni Kulturowej i Turystycznej